

Universell utformning tillgänglighet och skälig anpassning

”Right to access”

En svartvit bild från insidan av en buss med en färgad kvinna och en vit man som associerar till Rosa Parks och kampen mot segregering genom en protest som växte inom den amerikanska medborgarrättssrörelsen.

FN förklarar att rättigheten som garanterar alla människor tillgång och tillträde till alla platser och serviceinrättningar som är **avsedda för allmänheten** etablerades i konventionen om avskaffande av rasdiskriminering.

Att någon inte skulle få åka med bussen på grund av hudfärg är otänkbart idag. Men hur är det för personer med funktionsnedsättning?

Rättighetsperspektiv

Tillgänglighet är en **förutsättning** för personer med funktionsnedsättning att leva självständigt och delta fullt ut på lika villkor i samhället.

Rätten till tillgång och tillträde (right to access) är en **rättighet i sig**.

Nekande av tillträde eller tillgång bör anses utgöra en **diskriminerande handling**, oavsett huruvida **förövaren** är en offentlig eller privat verksamhet

Tillgänglighet i tre delar

- Strikt tillämpning av **Universell Utformning** av alla nya produkter tjänster miljöer osv för allmänheten
ALLA
“för framtiden”
Art 2 och 4
- Gradvis ta bort befintliga hinder för **tillgänglighet** “ovillkorlig skyldighet”
GRUPP
“på plats i förväg”
Art 3 och 9
- Skydd mot diskriminering i lagstiftning rätt till **skälig anpassning** i en specifik situation utan undantag
INDIVID
“när det uppstår”
Art 2 och 9

Vad är **Universell** Utformning

Universell utformning betyder sådan utformning av produkter, miljöer, program och tjänster att de ska kunna **användas av alla i största möjliga utsträckning** utan behov av anpassning eller specialutformning.

”Universell utformning” ska inte utesluta hjälpmedel för enskilda grupper av personer med funktionsnedsättning där så behövs.

Citat från FN:s Konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning

VEM har ansvar?

Allt nytt som skapas ska göras tillgängligt för alla genom universell utformning. Det är ett åtagande för alla länder som antagit konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättning

Mer än 170 stater runt om i världen åtagit sig att skapa ett samhälle som planeras och utformas så att alla kan vara delaktiga, oavsett ålder, språk, ekonomi, funktionsförmåga eller andra aspekter. Alla stater ska:

- stifta lagar för att säkra tillgång till exempelvis miljöer (även digitala) för allmänheten - kollektivtrafik, skola, arbete osv
- genomföra och främja forskning och utveckling av universell utformning av produkter, tjänster och anläggningar samt i riktlinjer

HUR gör man?

Tala med oss, inte om oss

Funktionsrättsorganisationer ska involveras i beslut som rör dem. Organisationerna representerar många människor som sällan kommer till tals i samhällsplanering och utveckling. Det leder till problem i olika livssituationer t ex skola, arbete, hälsa

Personer som inte kan använda miljöer, produkter och tjänster för allmänheten kan bidra med kunskap om hinder och lösningar som experter i utvecklingsprocesser.

- Identifiera vilka som inte kommer till tals / inte kan använda en produkt/tjänst och ta reda på varför direkt från "icke-användarna".
- Involvera användarna i ett tidigt stadium och under hela processer och erbjud flera sätt att delta och få inflytande.
- Ta fram behov i förhållande till varje specifikt sammanhang och till övriga delar i en värdekedja.

LÄRANDE EXEMPEL SKOLA UTBILDNING

Universal Design for Learning UDL

Vägen till utbildningsplatsen – kommunikation kollektivtrafik

Platsen för utbildning – fysisk eller digital miljö

Pedagogiken – erbjud flera vägar till kunskap

Flera sätt att motivera lärande

Flera sätt att presentera innehåll för lärande

Flera sätt för handling och uttryck

Statens åtagande för **Universell Utformning**

Universell utformning är en del av statens allmänna åtaganden (artikel 4).

Staten ska bland annat :

Ändra eller avskaffa gällande lagar, bestämmelser, sedvänjor etc som är diskriminerande mot personer med funktionsnedsättning 4.1 (b)

Skilja mellan åtagandet att säkerställa tillträde och tillgång till allt nytt och att undanröja hinder och säkerställa tillgång till befintlig miljö etc

Genomföra eller främja **forskning och utveckling**, samt i normer och riktlinjer för UU 4.1 (f)

Tillgänglighetsstandarder

Konventionsstaterna är bl a skyldiga att

- anta och sprida tillgänglighetsstandarder. De ska utvecklas i nära samråd med personer med funktionsnedsättning och de organisationer som företräder dem, i enlighet med artikel 4, paragraf 3 i konventionen. Internationellt samarbete eftersträvas.
- föreskriva effektiva övervakningsmekanismer för att tillförsäkra tillgänglighet och övervaka sanktioner mot den som misslyckas att implementera tillgänglighetsstandarder.

FN om EU:s tillgänglighetslag

FN rekommendation till EU 2015

29. The Committee recommends that the prompt adoption European Union take efficient measures towards the of an amended European Accessibility Act that is aligned to the Convention, **as developed in the Committee's general comment No. 2 (2014) on accessibility**, including effective and accessible enforcement and complaint mechanisms.

The Committee also recommends that the European Union ensure the participation of persons with disabilities, through their representative organizations, in the adoption process

EU mandat och direktiv

Tillgänglighet enligt Design för alla [mandat 473](#)
Europeisk standard EN17161 utvecklas för att integrera detta angreppssätt i system för kvalitetsledning kopplat till **Europeiska tillgänglighetsdirektivet** (trilog pågår)

Tillgänglighet till IT system produkter och tjänster.
Europeisk standard EN301549 med direkt koppling till **upphandlingsdirektivet** [mandat 376](#) uppdateras för **webbtillgänglighetsdirektivet** och mandat 554 (börjar gälla i september)

Tillgänglighet till byggd miljö [mandat 420](#)
Europeisk standard utvecklas med koppling till upphandling (direktiv gäller)

Proposition ny funktionshinderpolitik 2017

Det nationella målet för funktionshinderspolitiken är att, med FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning som utgångspunkt, uppnå jämlikhet i levnadsvillkor och full delaktighet i samhället för personer med funktionsnedsättning. Målet ska bidra till ökad jämställdhet och till att barn-rättsperspektivet ska beaktas.

Inriktning för att nå målet

- principen om universell utformning,
- befintliga brister i tillgängligheten,
- individuella stöd och lösningar för individens självständighet, och
- att förebygga och motverka diskriminering.

**GÖR
RÄTT
FRÅN
BÖRJAN**